

вони елемент системи» [Костюк 2000, с. 5]. Саме таке явище спостерігається і у випадку з книгою «Перед метаморфозою». Зміст окремого оповідання є зрозумілий і поза іншими історіями, але втрачається загальна атмосфера цілого контексту, є не доступними ідея і творчий задум митця показати світ із висоти власного життєвого досвіду. Тому вважаємо, що «Перед метаморфозою» є циклом короткої прози Е. Штрітматтера.

Можна подивитися на книгу «Перед метаморфозою», визначену нами як цикл короткої прози, з боку можливості віднесення її до більшого за об'ємом жанру. Але текст книги не можна вважати великою жанровою формою (романом чи повістю) через ряд певних причин: по-перше, автором не дається жодного повністю відтвореного образу (будь то головні чи другорядні діючі особи), а розкривається тільки якийсь один бік натури персонажа, по-друге, події зображуються фрагментарно, в основному за допомогою асоціативного їх зчеплення, по-третє, не простежується жодна сюжетна лінія через ряд оповідань (окреме оповідання має свою сюжетну лінію) тощо.

Отже, зупинившись на визначенні книги «Перед метаморфозою» як циклу короткої прози, треба звернутися до такого моменту. З одного боку, оповідання можуть існувати окремо, а з іншого, для повного розуміння концепції митця мають сприйматися в контексті як певні моменти єдиного цілого. Через те, що оповідання пов'язані автором у цикл, вони мають і єдину композиційну будову. Початком можна вважати авторську мотивацію свого наміру написати книгу «Перед метаморфозою»: «Зараз я мушу налаштувати себе на життя пенсіонера ..., *тренуватися* і *пилнувати*, щоб не впасти в яму, в якій проживає депресія. Але два дні тому напросилося натхнення. Моя нова книга, чи не повинна вона називатися *Перед метаморфозою?* ... Ні, ні, ні, жодного роману ...» [Strittmatter 2002, с. 11-12]. А кінець залишився відкритим тому, що письменник просто не встиг дописати книгу.

Таким чином ми дійшли **висновків**, що книги Е. Штрітматтера «Історії без батьківщини» і «Перед метаморфозою» продовжують його творчі здобутки у межах малої прози, до жанру якої звернувся письменник у 1966 році. Необхідно наголосити, що твори збірки «Історії без батьківщини» та циклу «Перед метаморфозою» розширюють жанровий різновид малої прози письменника характерним переважно для західноєвропейської літератури концентрованим оповіданням.

Особливістю аналізованих книг є також зібране в них жанрове розмаїття творів малої прози, адже ґрунтовно досліджувані раніше твори автора відрізняються тяжінням до одного жанру: «Шульценгофський календар усякої всячини» (1966) - календарні історії, «Вівторок у вересні» (1969), «3/4 зі ста коротких історій» (1971) - короткі оповідання, «Солов'їні історії» (1972/1977/1982) - оповідання (або за термінологією вітчизняного літературознавства, повісті), «Самопідбатьорення» (1981) – афоризми.

З огляду на результати проведеного дослідження жанрової приналежності збірки «Історії без батьківщини» і циклу «Перед метаморфозою» зазначимо, що в **перспективі** цикл «Перед метаморфозою» та збірка «Історії без батьківщини» можуть підлягати детальному вивченню щодо конкретного визначення жанру кожного окремого твору.

Література

Гильченко Н.А. Аналитическое чтение: Изучаем иностранные языки. / Н. А. Гильченко. – СПб.: «Издательство СОЮЗ», 2000. – 256 с. *Заградка М.* Поэтика заглавий русской литературы XX века [Электронный ресурс] / М. Заградка // Режим доступа: <http://www.russian.slavica.org/article291> . Дата перегляду - 10 лютого 2008 року. *Костюк В. І.* Поэтика фрагменту і художня цілісність твору: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.01.06 «Теорія літератури» / В. І. Костюк. – Київ, 2000. – 17 с. *Яцук О.В.* Літературознавчі доміанти проблеми жанрів гумористичних творів, специфіки творення смішного та особливості наративного в гуморі. [Електронний ресурс] / О. В. Яцук // Режим доступа: http://66.102.9.104/search?q=cache:r-DA69OhtLEJ:www.bdpu.org/scientific_published/akt_prob_l_sl_filol-10/57.doc+%D0%B7%D0%B0%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%B8+%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE&hl=ru&ct=clnk&cd=44&gl=ua . Дата перегляду – 20 січня 2008 року. *Busch S.* Erwin Strittmatter: Geschichten ohne Heimat / S. Busch / Utopie kreativ, Н. 147 (Januar 2003). – S. 81-82. *Gerdes M.* Kalendergeschichten im 20. Jahrhundert. [Електронний ресурс] / М. Gerdes // Режим доступа: <http://people.freenet.de/kleiner-tigger/Kalendergeschichten.pdf> . Дата перегляду - 10 лютого 2008 року. *Strittmatter E.* Geschichten ohne Heimat. / E. Strittmatter. – Berlin: Aufbau Taschenbuch Verlag, 2004. – 239 S. *Strittmatter E.* Vor der Verwandlung. Aufzeichnungen. / E. Strittmatter. – Berlin: Aufbau-Verlag GmbH, 2002. – 173 S.

ЗАЦНИЙ Ю.А., СЕМЕНЧУК А.Б.

(Запорізький національний університет)

ЗАКОНОДАВЧА БАЗА БОРОТЬБИ З ТЕРОРИЗМОМ І ЇЇ ВТІЛЕННЯ В СИЛОВИХ ДІЯХ: НОВІТНІ НОМІНАЦІЇ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

У статті розглядаються новітні одиниці, що репрезентують номінації законодавчих актів, спрямованих на боротьбу з тероризмом. Продемонстровано, що абрєвіатурні назви деяких законодавчих актів стали символічними у зв'язку з їх патріотичною семантикою.

Ключові слова: абрєвіатура, боротьба з тероризмом, лексема, інноваційний, номінація.

Зацний Ю.А., Семенчук А.Б. Законодательная база борьбы с терроризмом и ее воплощение в силовых действиях: инновационные номинации в английском языке. В статье рассматриваются единицы, представляющие номинации законодательных актов, направленных на борьбу с терроризмом. Было продемонстрировано, что аббревиатурные названия

некоторых законодательных актов стали символическими в связи с их патриотической семантикой.

Ключевые слова: аббревиатура, борьба с терроризмом, лексема, инновационный, номинация.

Zatsny Y.A., Semenchuk A.B. Antiterror legislative basis and military activities: innovative nominations in the English language. The article focuses on lexemes, representing legislative basis and military activities, connected with war on terror. Some abbreviations became symbolic.

Key words: abbreviation, war on terror, lexeme, innovative, nomination.

Боротьба з тероризмом перш за все передбачає створення відповідної легітимної бази. Фактично такої бази не існувало, оскільки ця проблема не набувала такого актуального глобального характеру. Законодавча база антитерористичної боротьби втілюється в прийнятті юридичних законів та актів і створенні на їх підставі відповідних органів.

Мета дослідження полягає у аналізі одиниць, що репрезентують номінації антитерористичних законодавчих актів. Поставлена мета зумовлює виконання таких *завдань*:

- установити взаємозв'язок між боротьбою з тероризмом й інноваційними процесами сучасної англійської мови;
- виявити структурні й семантичні особливості функціонування інновацій, пов'язаних з антитерористичною боротьбою.

Об'єктом дослідження є інноваційні процеси у сучасній англійській мові. **Предметом** вивчення виступають структурні та семантичні особливості інноваційних одиниць, пов'язаних з антитерористичним законодавством.

Одним з перших наслідків цих "терористичних війн" став підписаний тодішнім президентом США Дж. Бушем-молодшим закон під назвою *Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism Act of 2001*, який перетворився на акронім *USA PATRIOT Act*, більш відомий як *PATRIOT Act*. Вважаємо доцільним звернути увагу на закон, що увійшов до складу зазначеного акту, під назвою *The Financial Anti-Terrorism Act of 2001*, покликаний посилити контроль за діяльністю фінансових злочинців і підвищити можливості їх подальшого покарання. На відміну від попередньої назви (*USA PATRIOT Act*), номінація цього акту не перетворилася на аббревіатуру, але його досить часто позначають дещо скороченим варіантом – *Antiterrorism Act*: "*He said that proving such support under the Antiterrorism Act does not require a showing of intent, but only evidence that a defendant participated knowingly at some point in the terrorist enterprise*" (Fortune, Dec. 4, 2006).

Нагадаємо, що обидва зазначені закони були прийняті у 2001 році. Наступного 2002 року в США прийняли закон – *Support Anti-Terrorism by Fostering Effective Technologies Act*, назва якого теж стала аббревіатурою – *SAFETY Act*. Цікавим є те, що у першому випадку (*PATRIOT Act*) основний акцент зроблено на загальнонаціональній єдності населення країни перед обличчям спільного ворога, нехай і дещо абстрактного, тобто тероризму. У скороченому найменуванні другого закону (*Antiterrorism Act*) детермінована спрямованість зазначеного акту проти тероризму. Що стосується закону 2002 року (*SAFETY Act*), його аббревіатурна назва імплікує кінцеву мету – забезпечення населенню належного рівня безпеки.

На нашу думку, символічний характер назв американських законів (*PATRIOT Act*, *SAFETY Act*) можна пояснити особливою ситуацією цієї країни зокрема та всього Північноамериканського континенту в цілому, оскільки остання війна на теренах США була у другій половині XIX століття, при цьому вона була "внутрішньою". США не мали серйозних зовнішніх ворогів, тому події 11 вересня 2001 року стали справжнім шоком для населення, від якого воно довго не могло відійти. Вереснева трагедія консолідувала американську націю, примусивши її забути про внутрішні проблеми і непорозуміння заради об'єднання сил для боротьби з зовнішнім ворогом – тероризмом.

У 2002 році президентом США Джорджем Бушем-молодшим під час одного з виступів була використана лексема *homeland* для позначення країни: "*We're fighting ... to secure freedom in the homeland*" (USA Today, Oct. 8, 2008). По суті, це найменування було інноваційним, оскільки "раніше американські президенти іменували свою державу за допомогою інших одиниць – "*the nation*" або "*the republic*" [Wolf 2007, с. 27]. Результатом участі лексичної одиниці *homeland* у фразотворчому процесі стала поява виразу *homeland security* для позначення внутрішньодержавної безпеки. Ця фраза являє собою стійке словосполучення, що увійшло до узусу англійської мови і стало основою для подальшого фразотворення, до прикладу, *Homeland Security Act*, *Department of Homeland Security*, *Homeland Security Council*.

Зупинимось докладніше на зазначених вище мовних одиницях. Так, 26 листопада 2002 року в Америці був прийнятий закон про внутрішню безпеку під назвою *Homeland Security Act (HSA)*, на основі якого було створене Міністерство з внутрішньої безпеки США – *Department of Homeland Security*. Одним з найголовніших завдань цього міністерства є попередження терористичних актів, що готуються на території країни, забезпечення її захисту перед міжнародним тероризмом, тому тут активно аналізують інформацію про американських громадян, надану агенціями ФБР і ЦРУ, а також про осіб, які

перебувають на території держави. Крім того, Міністерство з внутрішньої безпеки відповідає за боротьбу з електронними атаками. Словосполученням *Homeland Security Council* іменують спеціалізовану раду, що у складі адміністрації президента координує політику з внутрішньої безпеки держави: "*The Homeland Security Act created a cabinet department for national defense*" (The New York Times, Dec. 23, 2002). "*Carter interviews for jobs at the Department of Homeland Security after getting fired as sheriff*" (The Washington Post, July 10, 2009). "*President Obama holds a Homeland Security Council meeting in the Cabinet Room to discuss the H1N1 flu virus*" (The Boston Globe, July 6, 2009).

У 2003 році в Сполучених Штатах був підписаний законодавчий акт під назвою *Domestic Security Enhancement Act* (більш відомий, як *Patriot Act II*), який передбачав надання додаткових уповноважень розвідувальним агенціям, і, водночас, впроваджував певні обмеження прав і свобод громадян, що викликало негативну реакцію з боку громадян країни: "*The American Civil Liberties Union said it had seen drafts of chapters of the bill, ... and described it as "PatriotAct 2," a reference to the landmark antiterrorism bill passed after the Sept. 11 attacks to give sweeping new powers to law enforcement and intelligence agencies*" (The New York Times, Sept. 23, 2004).

Що стосується Великої Британії, там закон про необхідність боротьби з тероризмом вийшов ще у 2000 році під назвою *Terrorism Act* (свого часу спеціалісти вважали його одним з найсуворіших у Європі). Згодом у 2005 році був прийнятий закон, який називався *Prevention of Terrorism Act 2005*, а наступного року вийшов ще один законодавчий акт під назвою *Terrorism Act*: "*Mr. Gil-Robles pointed out that the Terrorism Act 2000 was already one of the toughest anti-terrorist laws in Europe...But he found that the Prevention of Terrorism Act 2005 brought in to replace it was almost as bad*" (The Economist, June 11, 2005). Слід зазначити, що на базі прийнятих законів урядами цих країн впроваджувалися додаткові заходи з метою попередження терактів – формувалися додаткові центри по збору інформації, створювалися спеціальні програми, проводилися операції. Їх назви увійшли до складу англійської мови, у такий спосіб сприяючи її поповненню.

Актуалізація термінополя *державні органи* відбувається як за допомогою новоутворень, так і нового "тлумачення" назв уже давно відомих агенцій. Так, високий ступінь секретності Агентства з національної безпеки США (*National Security Agency*) призвів до того, що його абревіатуру *NSA* почали розшифровувати як "*No Such Agency*" ("немає такого агентства"): "*Spy satellites and the massive computers of the National Security Agency (so secret that it was nicknamed "No Such Agency") were able to pluck telephone and e-mail conversations out of the air*" (Newsweek, Jan. 9, 2006). До речі, керівника цього агентства іменують мовною одиницею *intelligence czar* (або *intel czar*), імплікуючи тим самим широкі можливості і права, а також значну владу і вплив цієї особи: "*But while Obama and retired Navy Adm. [Dennis] Blair have reached agreement about Blair's nomination as the next "intelligence czar", there is considerable debate behind the scenes as to what, precisely, his duties will entail*" (Newsweek, Dec. 19, 2008).

Щодо появи нових органів безпеки, то у 2003 році, в Америці у складі ЦРУ було створено спеціальне відомство для збирання, аналізу інформації стосовно терористичної діяльності і розробкою методів антитерористичної боротьби під назвою *Terrorist Threat Integration Centre*: "*In January 2003, a multi-agency counter-terrorism think-tank, the Terrorist Threat Integration Centre, was formed inside the CIA's headquarters*" (The Economist, March 19, 2005). В англійській мові функціонує і абревіатурна форма позначення цього агентства *TTIC*.

Сумнозвісні події 2001 року у Сполучених Штатах викликали значний резонанс у суспільстві і поставили багато запитань, оскільки країна виявилась неспроможною захистити своїх громадян. У 2002 році з метою розслідування причин, що зробили можливим здійснення терористичних актів 11 вересня, Конгресом було прийняте рішення про створення спеціальної комісії, відомої як "Комісія 11 вересня" (*9/11 Commission, September 11 commission* – другий варіант є більш розповсюдженим у британських ЗМІ): "*Perhaps, too, we could have followed the proposal of the 9/11 Commission*" (The Atlantic Monthly, Jan. – Feb, 2005). "*In its most recent report, the September 11 commission agrees: "The size of the problem still dwarfs the policy response"*" (The Economist, Jan.28, 2006).

По закінченні розслідування ця комісія оприлюднила доповідь (*9/11 Commission report*) про ситуацію в країні за декілька місяців перед терактами, відзначивши наявність численних труднощів "під час збирання інформації та координації дій, недоліки в роботі служб прикордонного контролю, служб безпеки авіаліній і аварійно-рятувальних служб" [Дуайер 2006, с. 402]. Згідно із рекомендацією "Комісії 11 вересня", у 2004 році тодішнім президентом США Дж. Бушем-молодшим було підписане розпорядження про створення Національного контртерористичного центру – *National Counterterrorism Center (NCTC)*, підпорядкованого Управлінню Директора національної розвідки. По суті, цей центр замінив собою *TTIC*, директор якого Джон Бреннан очолив *NCTC*.

Оскільки "терористом номер один" у світі називають Осаму Бен Ладена, у штаб-квартирі ЦРУ навіть створили спеціальний кабінет (*bin Laden Room*), у якому аналітики постійно обробляють дані

стосовно його діяльності: *"For the past five years, analysts have been working through the night in a chamber, deep in the bowels of CIA headquarters, known as the **bin Laden Room**"* (Newsweek, Oct.1, 2001). Згодом у ЦРУ був створений спеціальний відділ (*anti-bin Laden unit*), який відстежував інформацію, що стосувалась як діяльності організації самого Бен Ладена, так й інших угруповань, які виступають від його імені: *"On this point one need not rely on the word of those who argued that the war in Iraq would undermine the war against terrorism by motivating more people to attack us: Richard Clarke; Michael Scheuer, the former head of the CIA's **anti-bin Laden unit**; General Antony Zinni, the former CENTCOM commander; and others"* (The Atlantic Monthly, Jan. – Feb., 2005).

Розвідувальна служба Великобританії М15 утворила в своєму складі аналітичний центр під назвою *Counter-Terrorism Analysis Centre*, діяльність якого була направлена на пошук ефективних методів боротьби з тероризмом і розроблення превентивних заходів: *"After the September 11th attacks, the Security Service, M15, created its own **Counter-Terrorism Analysis Centre (CTAC)**"* (The Economist, March 19, 2005). Франція теж не залишилась осторонь цих процесів, сформувавши координаційний центр для ведення антитерористичної боротьби, що іменується *Anti-terrorism Co-ordination Unit*: *"'Plot an attack here, execute it in another country and hide somewhere else is very logical,' said Christophe Chaboud, head of France's **Anti-terrorism Co-ordination Unit**"* (The Guardian, March 11, 2007).

Крім того, десять країн під егідою США об'єднали зусилля для ведення антитерористичної боротьби на африканському континенті, ця партнерська спілка відома як *Trans-Sahara Counter-Terrorism Partnership*: *"Alarmed that the area could become an Afghanistan-style "safe haven", the US has created the 10-country **Trans-Sahara Counter-Terrorism Partnership** and allocated \$80m (£41m) for arms, training and intelligence-sharing"* (The Guardian, Feb. 14, 2007).

Термінал *заходи безпеки* репрезентований одиницями, що номінують різноманітні новітні програми, а також превентивні заходи з метою забезпечення внутрішньодержавної безпеки. Так, у 2002 році президент Сполучених Штатів Америки Дж. Буш оголосив про початок операції (*Operation TIPS*), метою якої буде збір інформації про підозрілі факти чи дії, що мають місце на території країни. Акронім *TIPS* розшифровується як *The Terrorism Information and Prevention System*. Дослідники відзначають "навмисну омонімію зазначеного акроніма і множини лексичної одиниці *tip* (натяк, попередження)" [Гармаш 2005, с. 98].

Впровадження на території Сполучених Штатів "системи сигналу терористичної тривоги" (*terror alert system*) передбачало визначення рівня терористичної загрози для держави. У зв'язку з тим, що ступінь цієї загрози позначали за допомогою кольорового маркування, зазначену систему почали іменувати такими синонімічними мовними одиницями, як *color-coded security alerts, color-coded warning system, color-coded alert system*: *"In the United States, Americans follow **color-coded security alerts** and display yellow ribbons for far away troops"* (Austin American-Statesman, Sept. 14, 2003). *"Ridge comes to San Diego and defends **color-coded warning system**"* (The New York Times, Dec. 15, 2004). *"Former Homeland Security secretary Tom Ridge defended the agency's **color-coded alert system** yesterday"* (The Washington Post, May 11, 2005).

Кольоровими сигналами рівня терористичної загрози виступають зелений, голубий, жовтий, помаранчевий, червоний. Зелений (*Code Green*) означає відсутність будь-якої небезпеки для держави; голубий колір (*Code Blue*) передбачає середній ступінь небезпеки, її загальний характер, притаманний більшості країн у світі; жовтий (*Code Yellow*) свідчить про наявність серйозної небезпеки для держави і необхідність посиленої охорони стратегічних об'єктів; помаранчевий колір (*Code Orange*) дозволяє урядові звертатися до Національної гвардії; червоний (*Code Red*) – тотальна тривога: *"**Code yellow** denotes a significant risk of terror attacks. **Code orange** denotes a high risk, and additional precautions are taken at public events"* (The Guardian, June 29, 2005).

Урядом США були виділені кошти для розробки програми *US-VISIT*, із застосуванням новітніх методик з метою здійснення повнішого контролю за численними відвідувачами цієї країни з метою своєчасного виявлення небезпечних радикальних елементів ще до того, як вони потраплять до країни: *"**US-VISIT** is the futuristic and controversial new initiative that will use finger-printing, retinal scans, and other so-called biometric data to monitor the flow of visitors across America's borders"* (Fortune, July 5, 2004).

Однак ефективність всіх цих програм залежить від комп'ютерного обладнання, а саме його справності. Останнім часом почастишали так звані "кібератаки" (*cyber attacks*) – цілеспрямоване пошкодження комп'ютерної мережі супротивника, що одразу паралізує нормальний контроль за безпекою. У зв'язку з цим приймаються додаткові заходи для забезпечення безперебійного функціонування комп'ютерної мережі (*cyber security*).

Прийняття наведених вище законодавчих актів, заснування центрів і агенцій є частиною політики США після вибухів 11 вересня 2001 року (*post-9/11 policy*), зокрема, вони ілюструють кампанію (*post-9/11 campaign*) по боротьбі з тероризмом і посилення заходів внутрішньої безпеки (*post-9/11 security*),

одним з проявів яких стало введення обмежень візового режиму (*post-9/11 visa restrictions*) з метою посилення контролю за особами, які прибувають до країни: "**Post-9/11 policy hasn't made world safer: Rather than occupying Iraq, we must destroy al-Qaeda**" (USA Today, Aug. 3, 2007). "**He [Daniel Pearl, a Wall Street Journal reporter] was probing what was then the most notorious near-miss in militant Islam's defiant answer to America's post-9/11 campaign**" (Global Issues, 2005/2006). "**Screening lines at airports are perhaps the most familiar reminder of post-9/11 security**" (The Atlantic Monthly, Jan. – Feb, 2005). "**Kenneth Rogoff, an economist at Harvard, wrote recently that the United States "will likely register slower economic growth in a few years due to post-9/11 visa restrictions alone"**" (The Atlantic Monthly, Jan. – Feb, 2005).

Словосполучення *no-fly list*, *terrorist watch list*, *Passenger Protect*, функціонуючи у значенні "список осіб, яким заборонено користуватися літаками", ілюструють один із запобіжних заходів у боротьбі з тероризмом. Зауважимо, що перші дві мовні одиниці вживаються для найменування американського варіанту списку, тобто є повними еквівалентами, вираз *PassengerProtect* іменує аналогічний документ Канади: "**U.S. Sen. Edward M. "Ted" Kennedy said yesterday that he was stopped and questioned at airports on the East Coast five times in March because his name appeared on the government's secret "no-fly list"**" (The Washington Post, Aug. 20, 2004). "**As the Canadian government forges ahead with its cleverly named Passenger Protect Program, the timing could not be better to seriously reconsider what is for all intents and purposes a no-fly list**" (Global Politician, March 20, 2007). "**The government's terrorist watch list has hit 1 million entries, up 32% since 2007**" (The USA Today, March 10, 2009).

Посилення мір безпеки іноді викликає негативні наслідки і абсолютно невинна людина стикається з проблемами, які не завжди можна швидко і легко владнати. Іноді трапляються і курйозні ситуації, про що свідчить наведене вище речення з виразом *no-flylist*, коли через випадковий збіг імен декілька разів підозри викликав сенатор ТедКенеді і був змушений давати пояснення, щоб довести свою непричетність до особи з "чорного" списку. Крім того, досить часто спостерігається упереджене ставлення до окремих авіапасажирів, які зазнають додаткових розпитувань, обшуків з боку американських охоронців або отримують відмову в обслуговуванні через те, що вони є мусульманами і розглядаються, насамперед, як потенційні терористи. Таки випадки стали позначати в англійській мові за допомогою виразу *flying while Muslim*, акронім якого – *FWM* – теж набув значного поширення: "**Arar never was charged with a crime. But his real offense might have been simply FWM — flying while Muslim**" (The Argus (Fremont, CA), Feb. 4, 2004).

Зауважимо, що цей вислів вживається в англійській мові поряд із синонімічними одиницями – *flying while Arab*, *flying while brown*. Однак у цих трьох фразах акцент робиться на дещо різних аспектах. Так, одиниця *flying while Muslim* підкреслює релігійні переконання особи, друга вказує на національність, а третя наголошує на кольорі шкіри. На основі цього можна припустити, що в різні роки в США упереджене ставлення викликали різні фактори – спочатку колір (до речі, одиниця *flying while brown* уперше з'явилась у 1999 році), потім національність (фраза *flying while Arab* виникла у 2001 році), а після проголошення війни з тероризмом, який адміністрація Дж. Буша порівняла з ісламофашизмом, пріоритетне значення у сприйнятті людини почала відігравати релігія (*flying while Muslim*).

Усі три зазначені фрази утворилися за аналогією до виразу *driving while black (DWB)*, що виник для позначення зупинки поліцейськими США автомобілів лише тому, що за кермом сиділа особа з чорним кольором шкіри. Ілюстрацією подібної практики стало виникнення в американському варіанті англійської мови словосполучення *racial profiling*, значення якого з часом "розширюється та починає означати упереджене стереотипне ставлення до представників певних расових, етнічних, релігійних груп як до злочинців" [Зацний 2005, с. 8]. Саме на релігійній дискримінації робить акцент мовна одиниця *religious profiling*, об'єктами якої після трагічних подій 2001 року в Сполучених Штатах стали мусульмани: "**In North America, Islamic groups say cases of "religious profiling" – denying Muslims the right to cross borders, board planes or take certain jobs – to have grown faster in recent months than they did after September 11th**" (The Economist, Nov. 4, 2006).

Номінаціями термінополя *силові дії* виступають одиниці, семантика яких демонструє інтенцію застосування фізичної сили, тобто воєнних дій. Про цей спосіб – війну – йдеться у відомій фразі президента США Джорджа Буша-молодшого *war on terror*. При цьому, як слушно відзначають дослідники, відбувається концептуалізація конфліктуючих сторін (терористів й американських борців з тероризмом) "у термінах базових цінностей ДОБРА і ЗЛА: терористи та їх посібники – ЗЛЮ; Америка – ДОБРО; війна з тероризмом – це боротьба ДОБРА зі ЗЛОМ" [Шевченко 2009, с. 55].

Паралельно із виразом *war on terror* функціонує мовна одиниця *global war on terrorism*, активне вживання якої спричинило необхідне "структурне скорочення" [Помірко 1997, с. 20-22] у вигляді аббревіатури *GWOT*: "**McCain is now rising, and his hawkishness is second to almost none, but he's committed the GWOT here sy of opposing torture**" (The Huffington Post, Jan. 3, 2008). Саме ця графічна форма стала настільки звичною для широких верств населення, що вже не потребує додаткового розшифрування.

Безумовно, культура мовлення певним чином впливає на те постійне зростання кількості абревіатур у мові [Preface 1996, с. 10], оскільки часті повтори довгих назв, притаманні, зокрема, політичним статтям, роблять текст дещо одноманітним, важким, створюючи "стилістичний ефект непотрібного нагнітання певного концепту" [Мацько 2000, с. 32-33].

Крім наведених вище виразів в англійській мові функціонує низка інших позначень антитерористичних війн. На нашу думку, номінації цих війн доцільно розглядати, об'єднавши їх у дві групи: а) "авторські" інновації; б) одиниці, що ілюструють використання певного виду зброї. Ми вважаємо, що поява нових VIP-позначень (тобто коли автором інновації виступає відома особа) антитерористичної боротьби певною мірою пояснюється семантичною недосконалістю самої метафори *war on terror*, оскільки, будь-яка війна ведеться проти армій інших країн, тобто фізичного супротивника, а тероризм є засобом для досягнення цілей у боротьбі і не обов'язково пов'язаний з міждержавними відносинами.

У цьому зв'язку Дональд Рамсфельд, тодішній міністр оборони США, запропонував у 2005 році використовувати для позначення антитерористичної війни фразу *global struggle against violent extremism* замість вже звичного на той час виразу *war on terror*: "*In recent speeches and news conferences, Defense Secretary Donald Rumsfeld and the country's top military officer have spoken of "a global struggle against violent extremism" rather than "the global war on terror," which had been the catch phrase of choice*" (The New York Times, July 27, 2005).

Через масштабність військового конфлікту і залучення до участі у ньому великої кількості держав світу експерти порівнюють боротьбу з тероризмом зі світовою війною. Так, на думку колишнього директора ЦРУ Джеймса Вулсі, антитерористична боротьба є четвертою світовою війною (*World War IV*), оскільки третьою світовою війною була "холодна війна" [Murphy 2003, с. E1]. Інші аналітики, серед яких і колишній спікер Палати представників Конгресу Н'ют Гінгріч, розглядають війну з тероризмом саме як третю світову війну (*World War III*): "*Former U.S. House Speaker Newt Gingrich says America is in World War III and President Bush should say so*" (The Seattle Times, July 15, 2006).

У 2006 році, під час виступу у Конгресі з щорічним зверненням, президент Сполучених Штатів Америки Джордж Буш-молодший вперше офіційно використав словосполучення *long war* для позначення війни з тероризмом, чим перетворив "звичайну описову фразу на офіційне найменування антитерористичної війни" [Graham 2006, с. A08]: "*In his State of the Union message, he declared, "Our own generation is in a long war against a determined enemy"*" (The Washington Post, Feb. 3, 2006). Оскільки ця номінація ілюструє невизначеність, абстрактність темпоральних характеристик війни з тероризмом, деякі експерти провели паралель між номінативними одиницями *the Cold War* та *the Long War* [White 2006, с. A08], імплікуючи тривалий характер війни з тероризмом, аналогічний "холодній війні", що продовжувалася близько 50 років.

На адресу американського уряду все частіше лунають критичні зауваження з приводу його дій в Іраку не тільки з боку пересічних громадян, але й політиків. Так, до прикладу, сенатор Едвард Кенеді, категорично виступаючи проти збільшення американського військового контингенту в близькосхідному регіоні, ототожнював війну в Іраку з кампанією у В'єтнамі, яка свого часу стала для США символом поразки, позначенням тривалої і безглуздої боротьби. Саме таким В'єтнамом, на його думку, виступає війна в Іраку для президента Дж. Буша: "*Senator Ted Kennedy calls the Iraq war "George Bush's Vietnam" in a speech opposing any increase in American troops there*" (The New York Times, Jan. 9, 2007).

Адміністрація теперішнього американського президента Барака Обами, обраного у листопаді 2008 року, намагається уникати вживання дискусійних виразів *long war*, *global war on terror*, запропонувавши замість них новий термін – *overseas contingency operation* (зарубіжна надзвичайна операція): "*In a leaked email to Pentagon staff, an official from the defence department's office of security review noted that "this administration prefers to avoid using the term 'LongWar' or' Global War on Terror' [GWOT]. Please use 'Overseas Contingency Operation'"*" (The Telegraph, March 25, 2009).

Що стосується одиниць, які номінують війну з тероризмом залежно від типу використаної зброї, то, насамперед, слід навести словосполучення *technocentric warfare*, що почала функціонувати в англійській мові для позначення війни в умовах сучасного науково-технічного прогресу: "*Five American wars (Panama, 1989; Desert Storm, 1991; Kosovo, 1999; Afghanistan, 2002; the march to Baghdad, 2003) proved conclusively the dominance of American techno-centric warfare*" (Armed Forces Journal, Dec. 28, 2007). Безумовно, перевага належить Сполученим Штатам Америки, які мають у своєму розпорядженні найсучаснішу зброю.

Цифрові телекомунікаційні системи стали невід'ємною складовою у структурі керування сучасними американськими військами, до прикладу, безпілотні апарати типу Predator керуються операторами, які знаходяться за тисячі кілометрів від поля бою. Вираз *digital warfare* утворився для позначення війни із

застосуванням цифрових технологій: *"The arrival of the US army 4th Infantry Division, nicknamed the "digital division", could herald the first battlefield test of digital warfare"* (The Guardian, April 7, 2003).

Американські військові переконані, що майбутнє належить так званим "розумним ракетам" (*smart bomb*), зброї з дуже високою точністю попадання, яку наводять на ціль за допомогою супутникової системи GPS. Війна, під час якої будуть застосовувати подібне озброєння, іменується словосполученням *smart warfare*: *"The US has invested a lot of money in smart warfare, Brookes [an aerospace analyst at the International Institute for Strategic Studies in London] says"* (New Scientist, March 19, 2003).

Останнім часом американські військові почали використовувати не тільки нову зброю, а й нові концепції ведення війни, що засвідчує утворення мовної одиниці *network-centric warfare (NCW)*: *"There is a great deal of effort to bring such a capability about - it's called 'Network Centric Warfare' or NCW. NCW is seen as the basis for future military transformation and delivers a significant advantage to the networked force over the non-networked force"* (The Guardian, March 21, 2007). Концепція "мережно-центричної війни" передбачає наявність інформаційної переваги перед супротивником, вона поєднує інтелектуальні об'єкти у єдине інформаційне поле і тим самим покращує бойову міць війська, орієнтуючи його на спеціальну мережу датчиків, штабів і виконавчих підрозділів. Такий підхід сприяє зростанню обізнаності із ситуацією, більш швидкій передачі наказів, точнішого проведення військових операцій

Ми уже згадували про створене президентом Дж. Бушем Міністерство внутрішньої безпеки (*Department of Homeland Security*), однією з головних функцій якого є збирання інформації про громадян, причому як мешканців власної країни, так і небезпечних осіб з інших країн. У цьому зв'язку доречним буде згадати про так званий "Меморандум про тортури" (*Torture Memo*), що надавав розвідувальним службам право використовувати будь-які методи, з метою отримання необхідної інформації про терористів та їх діяльність, у тому числі і помірковане застосування фізичної сили: *"It was a former prosecutor, James Comey, who forced the White House to back away from the so-called Torture Memo, which appeared to give intelligence agencies a license to use any interrogation method that did not cause the extreme pain associated with organ failure"* (Newsweek, Jan. 9, 2006).

Результати проведеного дослідження засвідчують той факт, що створення відповідної "антитерористичної" законодавчої бази і нових органів боротьби з тероризмом, проведення превентивних заходів, впровадження додаткових мір безпеки в багатьох державах світу сприяло поповненню словникового складу мов, в тому числі й англійської, новими стійкими одиницями. Слід зазначити, що аббревіатурні назви деяких законодавчих актів стали символічними у зв'язку з їх патріотичною семантикою. Негативні, як це не парадоксально, наслідки антитерористичної боротьби, а саме загострення расових і релігійних упереджень в суспільстві по відношенню до мусульман, яких почали вважати потенційними терористами, знайшли своє відбиття у мові. Поява цілої низки найменувань для позначення антитерористичної війни свідчить про неоднозначне сприйняття цього соціального явища різними верствам населення.

Література

- Гармаш О.Л. Системність словотвору англійської мови й інноваційні процеси: дис. ... кандидата філол. наук: 10.02.04 / Олена Леонидівна Гармаш. — Запоріжжя, 2005. — 212 с. *Дуайер Д.* Башни-близнець : [документальний роман] / Д. Дуайр, К. Флінн ; [пер. с англ. Н. А. Вуля и Н. Н. Власовой]. — СПб : Амфора, 2006. — 503 с. *Зацний Ю.А.* Америка і світ після "11 вересня" та англійська мова / Ю.А. Зацний // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. — 2005. — № 23. — С. 7-11. *Мацько О.М.* Аббревіатури як згорнені мовні формули в дипломатичних текстах / О.М. Мацько // Мовознавство. — 2000. — № 1. — С.31-36. *Помірко Р.С.* Динаміка еволюції структури слова (на матеріалі французької мови) / Р.С. Помірко // Іноземна філологія. — 1997. — Вип. 110. — С. 19-25. *Шевченко І.С.* Інтердискурсивність політичного дискурсу / І.С. Шевченко // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Серія : Романо-германська філологія. — 2009. — № 848. — С. 53-57. *Graham B.* Abizaid Credited with Popularity the Term 'Long War' / B. Graham, J. White // The Washington Post. — 2006. — February 3. — P. A08. *Murphy B.* Historical Moniker Applies to USled Battles, Scholars, Military Experts Say / B. Murphy // Austin American Statesman. — 2003. — September 14. — P. E1. *Preface* // Oxford Dictionary of Abbreviations. — Oxford : Oxford University Press, 1996. — 397 p. *White J., Scott Tyson A.* Rumsfeld Offers Strategies for Current War / J. White, A. Scott Tyson // The Washington Post. — 2006. — February 3. — P. A08. *Wolf N.* The End of America : The Letter of Warning to a Young Patriot / Naomi Wolf. — Chelsea Green Publishing, 2007. — 192 p.

ІБРАГІМОВА С.С.

(Запорізький національний університет)

НАЦІОНАЛЬНО-ТЕРИТОРІАЛЬНА ВАРІАТИВНІСТЬ ЛІТЕРАТУРНОЇ НОРМИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті розглядається варіативність літературної норми англійської мови, обумовлена його поліфункціональністю та полінаціональністю. Розкриті основні етапи та соціолінгвальні особливості становлення літературних норм національних варіантів.

Ключові слова: національний варіант, літературна норма, мовна норма, соціальний фактор.